

Armi Toivola: Silmät

Arvostelu: Aarne Pynnönen

Perheessä on kehitysvammainen varhaisteini-ikäinen poika Jasu, joka usein hyvää tarkoittaen ajautuu hankaluuksiin käytännön asioissa. Kun perheen vanhemmillakin on töissään omat vaikeutensa, on käsissä ongelmavyöhyke, mille vaivoin löytyy vertaa. Ei jännityksen luomiseksi olisi juuri muuta tarvittu, mutta kirjailija vetää mukaan vielä kidnappauksen, huumekaupan, mielenterveysongelmat ja se jo sekoitti minutkin. En yleensä halua millintarkasti kategorisoida kirjoja muuten kuin yleisen mielenkiinnon tasolla. Tätä kirjaa on mahdoton lokeroida mihinkään hyllyyn, niin monimutkainen ja laaja-alainen on kehys. Ehkä kuitenkin genret jännitys, psykologia, rikos, yhteiskunta ja kaikki muu elämäkertaa unohtamatta sopivat kirjaa kuvaamaan. Ja tämä laaja-alaisuus tekee siitä erittäin kiinnostavan.

Armi Toivola on kajonnut mielestäni hyvin vaikeasti lähestyttävään aiheeseen, koska kehitysvammaisesta pojasta kirjoittaminen on mahdollista vain niille, jotka ovat saaneet kehitysvammaisen osaksi elämänsä. Kuitenkin jää käsitys, että aihe ei ole ollut Armille vaikea. Niin hellyttävän vapautuneesti hän tarinaa kuljettaa. Samalla vakuutuin siitä vanhasta kliseestä, että sairas lapsi on vanhemmilleen se kaikkein rakkain. Itsekin jatkuvan kuolemanpelon täyttämien poikani leukemia vuosien kouluttamana luulin jotain elämästä oppineeni, mutta kirjan Teresan (viittaako nimi äiti Teresaan?) kaltaista yleisymmärtämystä ja nöyryyttä en saavuttanut. Kiukku oli ja on yhä jäljellä ja hyväksyvää nöyryyttä puuttuu.

Kirjan henkilöiden sosiaalinen kenttä on kovin tummasävyinen ja vaikea jo lähtökohtaisesti; äiti on työpaikkakiusattu sihteeri, jota tungetaan lattianrakoon joka käännteessä; isä on ammattioppilaitoksen kaikkein vaikeimpien erityisopettavien vastuuopettaja, joka joutuu puuttumaan oppilaittensa asioihin vapaa-ajallakin; ja sitten keskeisin asia on tämä oma kehitysvammainen, joka tarvitsee kaiken huolenpidon ja huomion. Velkaakin on, mutta se on sivuseikka ja vanhempien suhteet ovat läheiset. Se on jo merkittävä helpotus arjessa.

Armi on hyvä kertoja. Usein olen kirjoittanut, että naisilta tuo luonto- ja ympäristökuvaus sujuu. Niin Armiltakin, hellyttävän herkästi. Ihmissuhteet ja tunnekuvaus samoin. Kun teksti soljuu, ei virheitäkään juuri tule katseltua. Kiinnitin huomiota hauskaan ja kieltä virkistävään ilmaisutapaan (mun ei olis kyllä saanu kertoa; sinun ei saa...; ei kenenkään saisi viedä jne.) läpi kirjan. Huolimatta virheellisen kuuloisesta ilmaisusta kysymys lienee alueellisesta, ehkä jostain pohjoisesta murteesta. Oikoluku oli onnistunut. Mutta kun aikoo kirjoittaa arvion kirjasta, on luettava joka rivi ja vielä rivivälitkin, ja siksi minua hieman hiersi tekstin tekninen ahtaus; pieni kirjasin, pieni riviväli ja intohimoisen tarkka kerronta myös tapahtumaköyhemmissä osioissa. Saattaa näet olla, että joku herkkä lukija säikähtää ja karkaa tekstiasun nähdessään. Normaalirivityksellä ja isommalla fontilla kirja olisi tosin ollut 400 –sivuinen ja hintavampi, mutta niinhän Amerikan suurten kirjailijoiden käännöskirjat aina ovat ja niitä luetaan innosta puhkuen silmät vesikierteellä.

Yleensä rikollistouhut tuovat raskautta uhrien eloon. Tässä kirjassa tuntui kuin rikollisuus olisi ollut ennestään ankeaa eloa keventävä tekijä, siis näin kerrottuna.

Ankean elämän lisääntyminen toi yllättäen muutoksen, ja kirjan loppu antoi uskoa siihen, että huolimatta erheistä elämä voi muuttua, kun nöyrytyy ja antaa armon käydä.